

Doi.org/10.36073/1512-0902-2024-135-92-97

უღვ: 613.2; 614.31

საქართველოში სურსათის უვნებლობის მონიტორინგის სისტემის მიმოხილვა რისკის შეფასების/ანალიზის კრილში

დ.დულაშვილი, ნ.ძებისაშვილი, ზ.ცქიტიშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ჰიდრომეტეოროლოგიის ინსტიტუტი, საქართველო, თბილისი

d_dughashvili@yahoo.com

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია, საქართველო, თბილისი

რეზიუმე

ნაშრომში განხილულია საქართველოში სურსათის უვნებლობის მონიტორინგის თანამედროვე სისტემა. დღეისათვის, საქართველოში სურსათთან ასოცირებული რაოდენობრივი რისკების შეფასების ხელშეშლელ ფაქტორად უცხოელი და ადგილობრივი ექსპერტებისა და დაინტერესებული მხარეების რეკომენდაციებსა და დასკვნებში რისკის რაოდენობრივი შეფასებისთვის აუცილებელი სათანადო მონაცემების არქონა ან მათი შეზღუდული რაოდენობა სახელდება. ამასთან საქართველოში სურსათის უვნებლობის შეფასების მონიტორინგის ზოგიერთი ინსტრუმენტი განსხვავდება ევროპული და საერთაშორისო კანონმდებლობისა და შესაბამისად იწვევს განუსაზღვრელობის ზრდას. რისკის შეფასების მიზნებისთვის გამოყენებადი მონიტორინგის მონაცემების მისაღებად შემოთავაზებულია, მონიტორინგის პროგრამების შედგენისას გათვალისწინებული იყოს ევროპული მიდგომები, მ.შ. სისტემატური და პროექტული მონიტორინგები, რომლებშიც დგინდება როგორც სურსათის/ცხოველის საკვების საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობა, ასევე გამოკვლეული უნდა იყოს არანორმირებული საფრთხეები - აღმოცენებადი რისკები.

საკვანძო სიტყვები: ნაგავსაყრელი, ნაჟური წყლები, ნახშირბადოვანი მასალა, ნანო-სორბენტი, მიკრო-სორბენტი, გასუფთავება.

შესავალი

სურსათის უვნებლობის სფეროში საქართველოს კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია ევროკავშირის რეგულაციებთან დაიწყო „სურსათის უვნებლობისა და ხარისხის შესახებ“ საქართველოს კანონის (27.12.2005) ძალაში შესვლით. აღნიშნული კანონი ძირითადად ეფუძნებოდა ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს რეგულაციას (EC) No 178/2002, ასევე რეგულაციას (EC) No 882/2004. აღნიშნულმა კანონმა საქართველოს საკანონმდებლო სივრცეში შემოიტანა სრულიად ახალი ტერმინები, მიდგომები (როგორცაა, რისკზე დაფუძნებული სურსათის უვნებლობის სისტემა) და პრინციპები, რომელთაგან ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია რისკის ანალიზი. თავის მხრივ რისკის ანალიზი შედგება სამი ურთი-ერთდაკავშირებული კომპონენტისგან - რისკის შეფასება, რისკის მართვა და რისკის კომუნიკაცია [1-3]. ადამიანთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დაცვის უზრუნველსაყოფად კანონით გათვალისწინებული ზომები უნდა ეფუძნებოდეს **რისკის შეფასებას**, რომელიც მოიცავს ოთხ საფეხურს: საფრთხის იდენტიფიცირებას, საფრთხის აღწერა-დახასიათებას, საფრთხის ზეგავლენის/ექსპოზიციის შეფასებას და რისკის დახასიათებას [1,2,4-6]. რისკის შეფასება ეფუძნება მეცნიერულად დასაბუთებულ შედეგებსა და მონაცემებს და ხორციელდება დამოუკიდებლად, ობიექტურად და გამჭვირვალედ.

რისკის მართვამ რისკის შეფასების შედეგების გათვალისწინებით უნდა უზრუნველყოს გამაფრთხილებელი და მაკორექტირებელი ზომების გატარება სურსათის მოხმარების შედეგად წარმოქმნილი რისკების შემცირების, აღმოფხვრის, ან პრევენციის მიზნით. აღნიშნული ზომები უნდა იყოს ეფექტიანი, ობიექტური და ადეკვატური.

რისკის კომუნიკაცია ითვალისწინებს ინფორმაციის მიწოდების სწრაფი სისტემის შექმნას, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს ზუსტი ინფორმაციის ურთიერთგაცვლა ეროვნულ და საერთაშორისო დონეებზე [1]. ცხრილში 1 წარმოდგენილია ევროკავშირის და მისი წევრი ქვეყნის - გერმანიის, ასევე საქართველოს ჰარმონიზირებული სურსათის უვნებლობის რისკის ანალიზის სისტემები და შესაბამისი სტრუქტურები - რისკის ანალიზში მათი როლის შესაბამისად.

ცხრ.1: ევროკავშირის, გერმანიის და საქართველოს სურსათის უვნებლობის რისკის ანალიზის სისტემები

	რისკის შეფასება	კანონმდებლობა და პოლიტიკა	რისკის მართვა
ევროკავშირი	EFSA (ევროპის სურსათის უვნებლობის სააგენტო)	EU კომისია (DG SANTE - ჯანმრთელობისა და სურსათის უვნებლობის გენერალური დირექტორატი)	FVO (სურსათისა და ვეტერინარიის ოფისი)
გერმანია	BfR (რისკის შეფასების ფედერალური ინსტიტუტი)	BMEL (სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ფედერალური სამინისტრო)	BVL (მომხმარებელთა დაცვისა და სურსათის უვნებლობის ფედერალური ოფისი)
საქართველო	სსიპ სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი (რისკის შეფასების სამსახური)	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	სსიპ სურსათის ეროვნული სააგენტო

ძირითადი ნაწილი

საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 25 ივნისის დადგენილებაში N 173 „სურსათის/ცხოველის საკვების მწარმოებელი საწარმოს/დისტრიბუტორის ჰიგიენის ზოგადი წესისა და სურსათის უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის სფეროებში ზედამხედველობის, მონიტორინგისა და სახელმწიფო კონტროლის განხორციელების წესის შესახებ“ გაჩნდა პირველი განმარტება მონიტორინგის შესახებ:

მონიტორინგი – ღონისძიება, რომლის ფარგლებშიც დგინდება სურსათის/ცხოველის საკვების ბაზრის არსებული მდგომარეობის შესაბამისობა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებთან [7].

მაღევე, საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 10 სექტემბრის N 283 დადგენილებით ცვლილება შევიდა N 173 დადგენილების შესაბამის პუნქტში, რითიც დაკონკრეტდა მონიტორინგის შედეგად მიღებული ინფორმაციის გამოყენების მიზნები (რისკის შეფასებისთვის): მონიტორინგი – ღონისძიება, რომლის ფარგლებშიც დგინდება სურსათის/ცხოველის საკვების ბაზრის არსებული მდგომარეობის შესაბამისობა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებთან; მონიტორინგი ტარდება საცალო ვაჭრობის პუნქტიდან ნიმუშების აღების, მათი ორგანოლექტიკური შეფასებისა და ლაბორატორიული შემოწმების გზით, რაც ხორციელდება ამ წესის III თავის შესაბამისად. მონიტორინგის საფუძველზე მიღებული ინფორმაცია გამოიყენება რისკის შეფასების მიზნით [8].

კვლევის ობიექტი და მეთოდოლოგია

ამჟამად, ზემოთხსენებული საქართველოს ნორმატიული დოკუმენტები ძალადაკარგულია. მათ მაგივრად მოქმედებს საქართველოს კანონი „სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის კოდექსი“ (08.05.2012). აღნიშნულ კანონში ზემოთ მოყვანილი პრინციპები და ტერმინები ნაწილობრივ ან არსებითად სახეცვლილი სახით დღესაც ძალაშია. სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ცხოველთა ჯანმრთელობისა და მცენარეთა დაცვის ძირითადი პრინციპია - რისკის ანალიზი [4].

რისკი - ეპიდემიოლოგიასა და სტატისტიკაში არის ალბათობა გარკვეული მოვლენებისა, რომელიც განიხილება როგორც არასასურველი; ხოლო რისკების შეფასებაში - ალბათობა უარყოფითი ეფექტებისა ორგანიზმში, სისტემაში ან (სუბ)პოპულაციაში განპირობებული აგენტის ექსპოზიციის სპეციფიკური გარემოებებით [9].

საქართველოს მოქმედ კანონმდებლობაში განმარტებულია [4] **რისკი** – როგორც, საფრთხიდან გამომდინარე, ადამიანის, ცხოველის ჯანმრთელობაზე, მცენარის სიჯანსაღეზე მავნე ზემოქმედების გამოვლენის ალბათობა და სიმძიმე (მუხლი 2, პუნქტი 34); ხოლო აღნიშნული **საფრთხე** – როგორც, სურსათში/ცხოველის საკვებში, ცხოველში, მცენარეში, ცხოველურ და მცენარეულ პროდუქტებში ისეთი ბიოლოგიური, ქიმიური ან ფიზიკური აგენტის არსებობა ან სურსათის/ცხოველის საკვების, ცხოველის, მცენარის, ცხოველური და მცენარეული პროდუქტების ისეთი მდგომარეობა, რომელმაც შესაძლებელია ზიანი მიაყენოს ადამიანის, ცხოველის ჯანმრთელობას ან/და სიცოცხლეს, მცენარის სიჯანსაღეს (მუხლი 2, პუნქტი 33).

დღეისათვის, საქართველოში სურსათთან ასოცირებული რაოდენობრივი რისკების შეფასების ხელშეშლელ ფაქტორად უცხოელი და ადგილობრივი ექსპერტებისა და დაინტერესებული მხარეების რეკომენდაციებსა და დასკვნებში სწორედ რისკის რაოდენობრივი შეფასებისთვის აუცილებელი სათანადო

მონაცემების არქონა ან მათი შეზღუდული რაოდენობა სახელდება. ევროპის სურსათის უვნებლობის ორგანოს საქართველოში საქსპერტო მისიის ანგარიშის თანახმად: წარმატებული და მაღალი სიზუსტის, ანუ დაბალი განუსაზღვრელობის მქონე, რისკის შეფასების განხორციელებისთვის, საქართველოს ესაჭიროება ბევრი ზუსტი მონაცემი - დაკავშირებული უშუალოდ ქვეყნის რეალობასთან. ეს ნიშნავს რომ საქართველომ უნდა ჩამოაყალიბოს ექსტენციური მონაცემთა ბაზა: ერთის მხრივ სხვადასხვა სუბსტანციების გამოვლინებისა და კონცენტრაციებისა და მეორეს მხრივ საქართველოს მოსახლეობის სურსათის ინდივიდუალური მოხმარების მონაცემებით. ამ უკანასკნელის მიღწევისთვის აუცილებელია ჩატარდეს ექსტენციური ეროვნული კვლევა - სურსათის ინდივიდუალური მოხმარების EFSA -ს მეთოდოლოგიის საფუძველზე, რათა შეგროვდეს საჭირო და შესაბამისი ხარისხის მონაცემები [10]. რისკის შეფასების მიზნების რელევანტური ასეთი მონაცემების შეგროვება საკმაოდ ძვირადღირებულია და საჭიროებს ეროვნულ დონეზე ფართომასშტაბიანი კვლევების განხორციელებას.

ამდენად, რისკის მიზნებისთვის შესაბამისი კვლევების განხორციელება აღიარებულია რისკის შემფასებელი ევროპული სტრუქტურების მხრიდან, როგორც სამომავლო ქმედებების პრიორიტეტი, რათა შესაძლებლობა შეიქმნას ექსპოზიციის განსაზღვრისა, რომლის დროსაც შესაძლოა დადგინდეს:

- კონცენტრაციის გადანაწილება დროსა და სივრცეში, და გარემოს სხვადასხვა ობიექტებში;
- მაღალ და დაბალ რისკს დაქვემდებარებული პოპულაციები და სუბპოპულაციები;
- რისკის შემცირების პრიორიტეტული, ეფექტური და შედარებით ეკონომიური პროგრამები და ღონისძიებები;
- დაბინძურების სხვადასხვა წყაროების წილი გარემოს დაბინძურებაში;
- დამაბინძურებლების გარემოში მოხვედრის განმარტობებელი ფაქტორები, მათგან ნივთიერებების გავრცელებისა და ადამიანის ორგანიზმში მისი მოხვედრის გზები;
- ჯანმრთელობისთვის უსაფრთხო დონეებამდე დაბინძურების შემცირებისთვის გამოყენებულ ღონისძიებათა შესაბამისობა.

ზემოაღნიშნული ეროვნული კვლევების განხორციელებას წინ უნდა უსწრებდეს მოსამზადებელი სამუშაოები - შესაბამისი მეთოდოლოგიების დამუშავება, რეპრეზენტატიული კვლევის მასშტაბებისა და დიზაინის განსაზღვრა და სხვა ტექნიკური ხასიათის სამუშაოების დაგეგმვა, თუმცა ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს კვლევის ფინანსური უზრუნველყოფის შესაძლებლობების შეფასება.

შედეგები და განსჯა

როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა რისკის შეფასების საფეხურებია საფრთხის იდენტიფიკაცია და საფრთხის ზეგავლენის ანუ ექსპოზიციის შეფასება. მათი განხორციელებისთვის აუცილებელია მონიტორინგის მონაცემები. განსაკუთრებით კი ექსპოზიციის შეფასებისთვის, რომლის დროსაც საერთაშორისოდ აღიარებული მეთოდოლოგიების ფარგლებში, სხვადასხვა სცენარების შედგენითა და მოდელირებით ხდება ე.წ. „ფაქტიური კვების“ (ანუ სურსათის მოხმარების) და მონიტორინგის შედეგად მიღებული მონაცემების (სურსათში საფრთხის (მ.შ პოტენციური) შემცველობის შესახებ) სტატისტიკური დამუშავება, რათა დადგინდეს ექსპოზიციის (ზეგავლენის) ზღვრები და თვისობრივად ან/და რაოდენობრივად დახასიათდეს/შეფასდეს არსებული რისკები განუსაზღვრელობის ფაქტორის გათვალისწინებით, შედგეს შესაბამისი რეკომენდაციები და დაიგეგმოს რისკის მართვის ადექვატური ღონისძიებები. აღსანიშნავია, რომ ვინაიდან, საქართველოში არ არსებობს „ფაქტიური კვების“ მონაცემები, ამიტომ, სურსათის რისკის შეფასება შესაძლებელია მხოლოდ საქართველოს სტატისტიკურ ან სხვა ქვეყნების სურსათის ინდივიდუალური მოხმარების ეროვნული კვლევების (შესაბამისი სახეობის სურსათთან მიმართებაში კვებითი თავისებურებით საქართველოსთან მხოლოდ სარწმუნო მსგავსების შემთხვევაში) მონაცემებზე დაყრდნობით, რომლებიც სავარაუდოდ შეიცავს ცდომილებებს. შესაბამისად, შესაძლებელი ხდება სავარაუდო (საალბათო) ექსპოზიციის შეფასება [10].

ამჟამად, საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით, მონიტორინგი არის სახელმწიფო კონტროლის მექანიზმი, რომლის დროსაც ხორციელდება წინასწარ დაგეგმილი დაკვირვებები და გაზომვები სურსათის/ცხოველის საკვების საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის შესაფასებლად, რომლის ფარგლებში ხორციელდება - რისკის შეფასებისათვის სურსათის/ცხოველის საკვების მიკრობიოლოგიური მაჩვენებლის, ქიმიური დამაბინძურების საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადგენა და მასში ფიზიკური საფრთხის არსებობის შესწავლა ნიმუშის აღებით და აკრედიტებულ ლაბორატორიაში გამოკვლევების ჩატარებით [4,11].

ამავე კანონმდებლობის მიხედვით, განსაზღვრულია ასევე ზედამხედველობა, როგორც სახელმწიფო კონტროლის კიდევ ერთი მექანიზმი, რომლის დროსაც ხორციელდება სურსათის/ცხოველის საკვების ბიზნესოპერატორის საქმიანობაზე დაკვირვება. რომლის ფარგლებშიც დაკვირვება ხორციელდება: ა) სურსათის განადგურებაზე; ბ) ბიზნესოპერატორის მიერ სურსათის ბაზარზე განთავსების აღკვეთაზე, ბაზრიდან და მომხმარებლისგან გამოთხოვაზე; გ) ბიზნესოპერატორის მიერ სააგენტოს მითითებების შესრულებაზე [4,11].

შესაბამისად, საქართველოში მონიტორინგის პროგრამების ფარგლებში ხდება მხოლოდ ნორმირებული (ან აკრძალული) მაჩვენებლების გამოკვლევა. მაშინ, როდესაც რისკის შეფასებისთვის - განსაკუთრების აღმოცენებადი რისკების შემთხვევაში, ასევე საჭირო და მნიშვნელოვანია არანორმირებული მაჩვენებლების კვლევა. რაც შეეხება ზედამხედველობას, საქართველოს კანონმდებლობით მას სრულიად სხვა განმარტება და მიმართულება აქვს, ვიდრე ევროპული და საერთაშორისო კანონმდებლობით. ამიტომ ზედამხედველობის პროგრამები ევროპული და საერთაშორისო სახით პრაქტიკულად არ ხორციელდება საქართველოში, მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი პროგრამები შესაძლოა საკმაოდ კარგი ინსტრუმენტი იყოს საქართველოს სურსათის უვნებლობისა და ვეტერინარიის სისტემებში არსებული რიგი რისკების ეფექტიანი მართვისთვის. მაგ, სასურველი იქნებოდა შექმნილიყო ბრუცელოზის ზედამხედველობის პროგრამა და სხვ.

რისკის შეფასებისათვის, და ასევე მართვისათვისაც, ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხია კვლევებისთვის გამოყენებული მეთოდები. ლაბორატორიული კვლევის მეთოდი არა მხოლოდ აკრედიტებული უნდა იყოს ISO 17025-ის მიხედვით [12], არამედ უნდა შეესაბამებოდეს კვლევის მიზანსაც. მნიშვნელოვანია ლაბორატორიამ შეძლოს კომპეტენციის დადასტურება საკვლევი მაჩვენებლების ანალიზისთვის საერთაშორისოდ აღიარებული პროფესიული ტესტირების (PT) შედეგებით ISO 17043-ის მიხედვით აკრედიტებული სქემების მიხედვით [13].

საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 10 ნოემბრის N 581 „სურსათის მიკრობიოლოგიური მაჩვენებლების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“, 2016 წლის 07 ნოემბრის N 497 „სურსათში მიკოტოქსინების განსაზღვრისათვის ნიმუშის აღებისა და ანალიზის მეთოდების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“ და 2016 წლის 13 დეკემბრის N 547 „ტექნიკური რეგლამენტი – სურსათში მიკროელემენტებისა და დამაბინძურებლების (კონტამინანტები) რაოდენობის კონტროლისათვის ნიმუშის აღებისა და ანალიზის მეთოდების შესახებ“ დადგენილებებით დადგინდა მოთხოვნები რიგი მაჩვენებლების ლაბორატორიული კვლევის იმ მეთოდების მიმართ, რომლებიც სავალდებულოა სახელმწიფო კონტროლის, მ.შ. მონიტორინგის მიზნით კვლევების განხორციელებისას [14-16].

ექსპოზიციის შეფასებისას, ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია მონიტორინგის სრულ, ნედლ, რაოდენობრივ ან თვისობრივ შედეგებთან ერთად, რისკის შემფასებლებს გააჩნდეთ ლაბორატორიული კვლევის მეთოდების სტატისტიკური მახასიათებლებიც, LOD/LOQ (აღმოჩენის (დეტექციის) ზღვრები/რაოდენობრივი დათვლის (კვანტიფიკაციის) ზღვრები), ასევე გაზომვის განუსაზღვრელობა თითოეული მეთოდისთვის, მატრიცების და, ამასთანავე, შემსრულებელი ლაბორატორიების მიხედვით. აღნიშნული მნიშვნელოვანია, როგორც ექსპოზიციის სწორი შეფასებისთვის, ასევე მისი განუსაზღვრელობის შეფასებისთვის, რადგან, რისკის (ექსპოზიციის) შეფასების განუსაზღვრელობაში მნიშვნელოვანი და ერთ-ერთი ყველაზე ადვილად მიკვლევადი წილი სწორედ ლაბორატორიული კვლევის გამუსაზღვრელობაზე მოდის.

ამასთანავე, მნიშვნელოვანია სახელმწიფო კონტროლის (მ.შ. მონიტორინგის) განმახორციელებელმა ორგანოებმა ყოველი წლის დასაწყისში განსაზღვრონ პრიორიტეტული საფრთხეები, წინა წლ(ებ)ის მონიტორინგის შედეგების ანალიზის საფუძველზე - დამტკიცებული პროცედურების შესაბამისად.

დასკვნა

რისკის შეფასების მიზნებისთვის გამოყენებადი მონიტორინგის მონაცემების მისაღებად შემოთავაზებულია, მონიტორინგის პროგრამების შედგენისას გათვალისწინებული იყოს ევროპული მიდგომები, მ.შ. სისტემატური და პროექტული მონიტორინგები, რომლებშიც დადგინდება როგორც სურსათის/ცხოველის საკვების საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობა, ასევე გამოკვლეული იქნება არანორმირებული საფრთხეები - აღმოცენებადი რისკები, სადაც:

- პროგრამული (სისტემური) მონიტორინგის - ფარგლებში ხორციელდება წინასწარ დაგეგმილი დაკვირვებები და გაზომვები სურსათის/ცხოველის საკვების საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის შესაფასებლად. პროგრამული მონიტორინგის შედეგები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას რისკის შეფასების მიზნით.

- მიზნობრივი (პროექტული) მონიტორინგი - ხორციელდება სახელმწიფო კონტროლის ფარგლებში რისკის შეფასებისთვის და მოიცავს არანორმირებული აგენტების/აღმოცენებადი რისკების კვლევის მიზნით ნიმუშის აღებას და ლაბორატორიულ გამოცდას.

მიზანშეწონილია სახელმწიფო კონტროლის ორგანოებმა ყოველი წლის დასაწყისში განსაზღვრონ პრიორიტეტული საფრთხეები, წინა წლ(ებ)ის მონიტორინგის შედეგების ანალიზის საფუძველზე - დამტკიცებული პროცედურების შესაბამისად.

მონიტორინგის ფარგლებში საჭიროა შედეგები წარმოდგენილი იყოს რაოდენობრივი სახით კვლევის მეთოდის (სტანდარტის) მოთხოვნების შესაბამისად, გარდა ისეთი შემთხვევებისა, როდესაც ლაბორატორიული კვლევა ხორციელდება დეტექციის მეთოდით. რისკის/ექსპოზიციის და მისი განუსაზღვრელობის სწორი შეფასებისთვის, მნიშვნელოვანია რისკის შემფასებლებს მონიტორინგის შედეგები მიეწოდოს სრული და ნედლი სახით, და ამასთანავე, მიეთითოს ლაბორატორიული კვლევის მეთოდების სტატისტიკური მახასიათებლებიც, LOD/LOQ (აღმოჩენის (დეტექციის) ზღვრები/რაოდენობრივი დათვლის (კვანტიფიკაციის) ზღვრები), ასევე გაზომვის განუსაზღვრელობა თითოეული მეთოდისთვის, მატრიცების და ასევე შემსრულებელი ლაბორატორიის მიხედვით. სახელმწიფო კონტროლის (მ.შ. მონიტორინგის) ფარგლებში კვლევების განმახორციელებელი ლაბორატორიის შერჩევისას მნიშვნელოვანია კომპეტენციის დადასტურება საერთაშორისოდ აღიარებული პროფესიული ტესტირების (PT) შედეგებით ISO 17043-ის მიხედვით აკრედიტებული სქემების გამოყენებით.

რისკის/ექსპოზიციის შეფასებისთვის საჭიროა ქვეყნის მასშტაბით ჩატარდეს მოსახლეობის მიერ სურსათის ინდივიდუალური მოხმარების - „ფაქტიური კვების“ - ეროვნული კვლევა საერთაშორისოდ აღიარებული მეთოდოლოგიების გამოყენებით. სასურველია, თუ აღნიშნული კვლევა ჩატარდება მოსახლეობის ბიომეტრული მონაცემებისა და ჯანმრთელობის სტატუსის კვლევისთან ტანდემში.

მონიტორინგის წლიური გეგმის შედგენისას მიზანშეწონილია გათვალისწინებული იყოს სასურსათო კალათა, რომელიც მიიღება სურსათის ინდივიდუალური მოხმარების ანუ „ფაქტიური კვების“ ეროვნული კვლევის მონაცემიდან.

ლიტერატურა - REFERENCES

1. The Georgian Law on Food Safety and Quality (27.12.2005);
2. REGULATION (EC) No 178/2002 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety;
3. REGULATION (EC) No 882/2004 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 29 April 2004 on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules;
4. Law of Georgia "Food/Feed Safety, Veterinary and Plant Protection Code"(08.05.2012);
5. Codex Alimentarius Commission (CAC) (1999). Principles and guidelines for the conduct of microbiological risk assessment, CAC/GL-30;
6. Resolution No. 605 of the Government of Georgia dated December 2, 2015, "On approval of risk assessment, risk management and risk communication procedures within the framework of risk analysis";
7. Ordinance No. 173 of the Government of Georgia dated June 25, 2010, "On the general rule of hygiene of the food/animal feed manufacturing enterprise/distributor and the rule of implementation of supervision, monitoring and state control in the fields of food safety, veterinary medicine and plant protection";
8. Ordinance No. 283 of the Government of Georgia dated September 10, 2010;
9. IPCS (2009a). Principles and methods for the risk assessment of chemicals in food. (Environmental health criteria; 240). Technical report, World Health Organization, International program on Chemical Safety, Geneva;
10. Report of the Expert Mission on Georgia of European Food Safety Authority (EFSA), ref: AGR IND/EXP 63660, 16-20 January 2017, in Tbilisi, within the framework of the TAEX program;
11. Ordinance No. 533 of the Government of Georgia dated October 16, 2015 "On approval of rules for implementation of Food/Feed Safety State Control";
12. ISO/IEC 17025:2017 - General requirements for the competence of testing and calibration laboratories, International Organization for Standardization;
13. ISO/IEC 17043:2023 - Conformity assessment -General requirements for the competence of proficiency testing providers, International Organization for Standardization;

14. Ordinance No. 581 of the Government of Georgia dated November 10, 2015 “On approval of Technical Reglament on Food Microbiological Parameters”;
15. Ordinance No. 497 of the Government of Georgia dated November 07, 2016 “On approval of Technical Reglament on sampling and analysis methods for the determination of mycotoxins in food”;
16. Ordinance No. 547 of the Government of Georgia dated December 13, 2016 “Technical Reglament on sampling and analysis methods for controlling the amount of trace elements and contaminants in food”;

UDC: 613.2; 614.31

Review of Food Safety Monitoring System in Georgia in Perspective of Risk Assessment/Analysis/Darejan Dughashvili, Natela Dzebisashvili, Zurab Tskitishvili/Transactions IHM, GTU. -2024. -vol.135. -pp.bb-bb. -Georg., Summ. Georg., Eng. The paper discusses the modern system of food safety monitoring in Georgia. To date, the limited or lack of appropriate data necessary for quantitative risk assessment is mentioned as a factor hindering the assessment of quantitative risks associated with food in Georgia by foreign and local experts and interested parties in the recommendations and conclusions. In addition, some monitoring tools for food safety assessment in Georgia differ from European and international legislation and accordingly this leads to increased uncertainty. In order to obtain monitoring data usable for risk assessment purposes, it is proposed to consider European approaches when developing monitoring programs, including systematic and by project monitoring, during which the compliance of food/animal feed with the requirements determined by the legislation of Georgia should be studied, as well as non-normative hazards – emerging risks.